

POORTAOL

GRATIS VESTINGKRANT VOOR EN DOOR BEWONERS VAN DE VESTING WOUDRICHEM
REDACTIE: DAALDERSTRAAT 4 ▼ 4285 AV WOUDRICHEM ▼ info@woudrichemvesting.nl ▼ JAARGANG 22 ▼ 6 Mei ▼ 2024

DE VESTING MAAKT ZICH WEER OP VOOR EEN GEZELLIGE WEEK VOL ACTIVITEITEN EN HOPELIJK OOK MET LEKKER ZONNIG WEER.

VEEL BUURTEN EN STRATEN BENUTTEN DE AUTOLUWHEID IN DE VESTING MET BUURTACTIVITEITEN ZOALS BBQ EN/OF BORREL.

GEMEENTE LUISTER EENS NAAR ORIGINELE SUGGESTIE TBV DE GEVANGENPOORT, DIE INMIDDELS SCHANDALIG LANG LEEG STAAT.

HEEFT U ZE OOK AL GEZIEN? DE EERSTE ZWALUWEN HEBBEN DE WEG NAAR DE VESTING WEER TERUG GEVONDEN.

EN WIJ ZOEKEN DRINGEND BEWONERS DIE OVER HUN WOON-OMGEVING WILLEN SCHRIJVEN. DUS MELDT U NU AAN SVP.

VOLGENS JAN VERHOEVEN HEEFT DE VESTING ALLES IN HUIS OM TOT EEN INTERNATIONAAL KUNSTSTADJE UIT TE GROEIEN. INMIDDELS HEBBEN WE MET MEERDERE MENSEN EN INSTANTIES GESPROKEN, MAAR WEINIG ENTHOUSIASME HIERVOOR GEVONDEN. TOT DAT WE MET EMIEL IN GESPREK GINGEN.

VESTING ALS ÉÉN TOTAAL KUNSTWERK

DEEL II

“Als het aan mij ligt dan gaat de gemeente de vesting als dé cultuurkamer van Altena beschouwen. Zeg maar het hoofdpodium ten behoeve van de culturele en creatieve professionals in Altena ... en daar buiten. Want het kunstenaarschap staat financieel enorm onder druk, terwijl we voor zoveel complexe maatschappelijke transitie staan waarbij we juist die kunst en creativiteit nodig hebben. Concreet zou de gemeente bijvoorbeeld De Gevangenpoort voor een ‘artist-in-residence’ beschikbaar kunnen stellen, zodat we jonge kunstenaars aan de vesting kunnen binden. Zo’n ‘artist-in-residence’ is een kunstenaar of creatieve maker die wordt uitgenodigd om tijdelijk een woon- en werkplek te betrekken los van haar of zijn bekende omgeving. Dit geeft de gelegenheid om onderzoek te doen, nieuw werk te creëren of tentoonstellingen voor te bereiden.

In ruil voor het gratis ter beschikking stellen van zo’n ruimte zou je dan als gemeente een presentatie of tentoonstelling over het bereikte inzicht kunnen vragen.

Daarnaast leent de vesting zich perfect voor een twee- of driejaarlijkse kunstmanifestatie. Laten we de lat daarbij op nationaal niveau leggen. De vesting zelf met de schitterende historische panden en de veelzijdige buitenruimten hebben immers de allure die daar voor nodig is. Door zo’n biënnale over actuele thema’s, worden we als onderdeel van Unescowereld-erfgoed ook het erfgoed van de toekomst”.

Naschrift van Emiel:
Het idee cultuurkamer van Altena komt uit de tijd dat ik in het eerste bestuur van de Kunststroute zat. En ook het idee biënnale stamt uit die tijd.

Emiel Versluis is geen kunstenaar, hij houdt zich bezig met toegepaste vormgeving en richt zich primair op de tuinkunst. Alhoewel verwant aan de bouwkunst, gaat het er bij de tuinkunst om: het groeiproces van de mensen om hun omgeving een inhoud te geven, die uitstijgt boven al wat strikt nodig is. Samen met Margo van Beem heeft hij bureau ‘Vis à Vis Ontwerpers’ een gerenommeerd ontwerp bureau voor tuinontwerp en landschapsinrichting. In de 25 jaar die hij met partner Appie in de vesting woont was hij betrokken bij diverse kunststroutes en tentoonstellingen in- en rond de vesting. De redactie zocht hem op met de vraag: Welke parel kan jij rijgen aan ‘De vesting als één gezamenlijk kunstwerk’?

keramiek van Caroline Andrin uit Brussel

☯ DWAALLANDSCHAP ☯

Op zondag 28 april opende de directeur van het Gorcums Museum en tevens vestingbewoonster Lisette Colijn de derde tentoonstelling dit jaar van Galerie VISAVU: Wanderland (het best vertaald als ‘Dwaallandschap’). Door het vertrek van Mariëtte van der Ven uit de VOF is het Judith Hopstaken die de sierlijke scepter over deze tentoonstelling zwaait.

Ze haalt breed uit met intrigerende keramiek van de Belgische Caroline Andrin. Schilderes Udona Boerema en Remco Dikken’s tonen hun meest recente werk en van Anouk Griffioen hangen een paar grote houtskooltekeningen. De tentoonstelling is gratis te bezoeken op vrijdag, zaterdag en zondag*, van 14.00 tot 17.00 uur en draait tot en met zondag 2 juni.

)* muv 05/5 en 19/5. Op die feestdagen is de galerie gesloten.

• • • • • UIT IN VESTING • • • • •

Do/08 – Za/11 Kermis • op Janus Baks Bastion.

Do/09 WK visbakken • 12:00 – 17:00 uur Heel de Hoogstraat. WK staat overigens voor Woerkums Kampioenschap. Bij Corrie’s Hoekske • 14:00 – 18:00 DJ • gratis entree Feest op dn Bol • 14:00 – 21:00 uur DJ’s + Optredens gratis entree. Bij slecht weer wordt uitgeweken naar ‘t Arsenaal.

Vr/10 Kinderactiviteiten • 11:00 – 15:00 uur in de tuin bij Kerk. Om 14:00 uur ook een theatershow waarbij iedereen welkom is.

Za/11 Kinderrommelmarkt • 06.00 – 12.00 uur in Molenstraat. Nostagische markt • 09.00 – 17.00 uur in Hoogstraat.

Do/18 Woerkumer Biergilde bieren proeven met Léon Rodenburg. Hij is al 2 jaar actief als brouwer en biersommelier bij De Magistraat. Deelnemers bijdrage € 19,50 en vooraf aanmelden via info@woerkumberiergilden.nl want vol=vol.

Za/25 Wandeling met huiskamer • 10.00 uur Het vertrekpunt is bij het voetveer. Leden gratis. Aanmelden en info? Mail naar huiskamervesting@gmail.com

• • • • • UIT IN VESTING • • • • •

🌸 STINZENBLOEM 🌸

De afgelopen weken zagen we overal blauwe Spaanse hyacinten. Ze behoren tot de stinzenplanten en zijn geplant door vestingbewoners in 2013. Onder de naam ‘Woerkumer Weelde’ werd destijds via crowdfunding en zelfwerkzaamheid de vesting met groen en bloemen verfraaid. Verder werd met de gemeente afgesproken dat ze de wallen minder zou maaien. De eerste keer werd € 750 opgehaald onder het motto: iedereen koopt wel eens een bloemetje, nu doet iedereen dat een keer in een gezamenlijke pot. Daardoor hebben veel meer mensen plezier van de bloemen. Niet alleen bewoners trouwens, ook bezoekers. En ze komen elk jaar ook weer op. Er werden 5.000 bolletjes gekocht en in oktober 2013 plantten 25 bewoners ze op allerlei plekken op de wal.

UN HORTJE GELEJE

Als er ergens een standbeeld staat dan heeft dat wat te betekenen: het stelt iets voor of iemand wordt "eer" bewezen. Vaak staat er heel summier iets bij vermeld; ook in onze vesting. Op de "dokterswal" staat het beeld van burgemeester Verhagen; maar wie was hij eigenlijk? Nou, dát staat er allemaal niet bij en daarom verdient het wel meer bekendheid. Pieter Verhagen werd op 23 okt 1854 te Loon op Zand geboren als zoon in een arm, hardwerkend, boerengezin. Desondanks zag men voor "Peer" een betere toekomst en mocht hij met veel steun en ontbering gaan studeren. Hij werd onderwijzer en als zodanig aangesteld in Hardinxveld. Naast

gewoon lesgeven veroordeelde hij ook fel de "sociale misstanden" van rond 1895 en ver daarna. Ook was hij een bekwaam dichter. Vol spot, ironie en sociale bewogenheid ging hij in tegen het gezag van de machthebbers van destijds. In zijn dichtbundel "sociale haken en oogen" nam hij de plaatselijke elite flink op de korrel. Het gezapige Hardinxveld kon deze "lastige gast" niet meer pruimen en daarom werd hij uiteindelijk ontslagen. Peer echter was niet "verslagen" en hij werd onderwijzer op een school voor moeilijk opvoedbare kinderen. Zijn capaciteiten en sociale instelling waren kennelijk reden voor de minister om hem per 1 jan 1903 te benoemen tot burgemeester van Woudrichem (un aordig hortje geleje dus). Men dacht nl dat hij de juiste man op de juiste plaats was om het "ruige" vissersvolk aldaar in het gareel te houden.

Met de bevolking kon "Peer" het bijzonder goed vinden; zeker met de vissers, die stroopten (hij was zelf ook "dwars" en "tegendraads"). Uiteraard kon hij als burgemeester niet tegen het overtreden van de wet zijn, maar aan de andere kant wilde hij ook niet dat "zijn vissersvolk" keihard werd veroordeeld voor het stropen:

zij deden dat uit bittere armoede. Hij sprong als "Burgevader" voor de vissers in de bres en door zijn enorme kennis van het "gewoonterecht" was hij een geducht opponent voor de rechters. Als hij met de "gepakte" vissers meeging naar het gerecht dan wist hij die vissers vaak vrij te pleiten of voor strafvermindering te zorgen. Zodoende werd hij door de rechters gekscherend "de rovershoofdman" van de vissers genoemd. Een eretitel, want hij werd door de vissers op handen gedragen. Tot 1925 was hij hier burgemeester. Hij overleed in 1926 in Woudrichem en ligt daar ook begraven. Echter: het blóed der vaderen gaat wél verder, want zijn 92 jarige kleinzoon, Joost Holster, woont nog steeds in Woudrichem en die lijkt "verrekte veul op hum".

Ågge dâ mâr wit.

ARIE METZ

EEN ANDERE KIJK OP DE VESTING EERLIJK STELEN

DOOR JAN HORJUS

'Ge moest blijven lachen om niet te janken'. Deze passage viel mij op terwijl ik het boek 'Zalm vernomen' van Piet Hartman lees. Het beschrijft het leven als visserman en maakt diepe indruk op me. Misschien omdat mijn voorvaders schippers waren in Friesland. 'Gelukkig' zat er ook een stroper bij die moest vluchten. De vissers in Woerkum waren eigenlijk allemaal stropers waardoor ze nog meer in mijn achting stijgen. Stropen was tenslotte een kwestie van overleven. Menig verhaal van de strijd tussen de ongenadige veldwachters en vissers staat beschreven. Een stroper werd gerust uit de kerkdienst gehaald waarbij oproer ontstond. Lachwekkend maar bedroevend tegelijk. Stropen was 'eerlijk stelen'. Het water is van de rijken, die kunnen tegen een stotje werd gezegd. Woerkummers stonden daarnaast ook bekend als heidenen, vechtersbazen en messentrekkers. Niet bang om een nageltje te breken. Dan had je ook nog zogenaamde 'waterlezers' die konden aan de bovenkant zien wat er aan de onderkant van het water loos was.

Er werd gevist op zalm, paling en steur, hoewel die laatste soort verboden was en je er speciale netten voor nodig had. Vissers aten zelf nooit zalm, want dat bracht teveel geld op. Eén zalm was weekgeld, een lot uit de loterij. Zodra er zalm werd bin-

nen gehaald, werd deze met een knuppeltje bewusteloos geslagen anders sprong 'ie overboord. Een steur kon wel 2 tot 3 meter worden en heeft een gorgelgat. Deze wilde vis werd langs de boot gehangen met een touw door zijn gorgelgat. Van een steur met kuit werd kaviaar gemaakt. Er werd van alles gedaan om aan de kost te komen. Er werd gevist op de duvel en z'n ouwe moer. Als er ijs in de rivier lag gingen men hakken. Soms wel een halve meter. Geen vangst, geen geld. Honger lijden. Of je werd gauw lid van de kerk zodat je wat toebedeeld kreeg. Vissers bleken een taai volk en waren nooit ziek. Als ik lees dat de vrouwen al om 4.00 uur 's nachts stonden te zingen bij hun wastobbe denk ik ... wat een stoer volkje. Ik heb vandaag ook een zware dag achter de rug. Na lang nadenken besloten om een nieuwe toiletborstel te kopen bij de Action. Nou, de keuze viel niet mee hoor. En om niet voor het stoere vissersvolk onder te doen ben ik te voet gegaan, met tegenwind. Tenslotte ben ik ook nog een half-Fries.

DE OPMARS EN TEOLOORGANG VAN TWEE TORTELDUIFJES

Tortels zijn vogels die van zaden leven. Ze zijn deel van de duivenfamilie die wereldwijd 344 soorten telt. In Nederland hebben we de houtduif, de holenduif, de Turkse tortel en de zomertortel. De Turkse tortel is één van de algemeenste vogels van de vesting. Iedereen kent wel het melancholische geroep: "kwoe-coe-coe-coe", dat in de verte wordt beantwoord door een soortgenoot. Wordt u er ook wel eens vroeg wakker van in de zomer? Het kan chagrijn opleveren. Ze doen echter geen vlieg kwaad. Tortelduiven staan symbool voor liefde en trouw. En dat werkt. De Turkse tortel kan per jaar wel 5 keer een nest jongen grootbrengen, van februari tot november, op een rommelig bundeltje takjes in een boom of ander object.

Tot 1950 wist niemand wat een Turkse tortel was. Wij hadden net als de rest van Europa de zomertortel: een algemeen duifje van open bossen, struwelen en akkerlanden. Meer dan 60 duizend paar broedden er in Nederland. De Turkse tortel komt oorspronkelijk uit India. In de 19e eeuw breidden ze zich westwaarts uit door het Midden-Oosten. Rond de Eerste Wereldoorlog staken ze de Bosporus over. Niemand had een idee wat een leger aan Turkse tortels aan de poorten van Europa stond. Bij het einde van de Tweede Wereldoorlog hadden

ze de Balkan geheel gekolonialiseerd in wat al snel duidelijk de grootste natuurlijke uitbreiding van een vogelsoort was die de mensheid ooit heeft aanschouwd. In 1950 broedde het eerste paartje in Nederland. Daarna viel Scandinavië met uiteindelijk broedgevallen tot boven de poolcirkel! In Nederland groeide de populatie van een paar in 1950 naar 100 tot 200 duizend in 1980. Europa is nu zo'n 20 tot 40 miljoen Turkse Tortels rijk en de opmars gaat door in Noord-Afrika.

Hoe verging het onze zomertortel in de tussentijd? Het contrast kan niet groter zijn. Sinds 1950 is de Nederlandse populatie zomertortels geheel ingestort. Broedden er in de jaren '50 nog zo'n 60 duizend paar zomertortels in Nederland, tegenwoordig zijn het er niet meer dan 600 tot 800. Hele regio's zijn ontvolkt, ook Altena. De dichtstbijzijnde plek waar ze nog voorkomen is een klein stukje open bos

aan de ZuiderLingedijk bij Heukelum. In de jaren 80, toen ik daar wekelijks vogels inventariseerde, was het al één van de weinige plekken waar je mijn lievelingsduifje in de zomer in de buurt kon zien.

De verbluffende teloorgang van de zomertortel heeft overigens niets te maken met de opmars van de Turkse tortel. De zomertortel is een kieskeurige eter van kleine zaden. Modernisering van de landbouw en pesticiden deden ze de das om. Ook in de Sahel, waar ze overwinteren, ging het mis door ontbossing en ziektes. De Turkse tortel daarentegen is culinair minder kieskeurig. Zijn uitbreiding werd mede gefaciliteerd door de grote dichtheid aan graansilo's die in het midden van de 20e eeuw door heel Europa werden gebouwd.

Wat kunnen we concluderen? Beide soorten profiteerden van door mensen beïnvloede land-

schappen. In het ideale landschap voor de zomertortel sloeg menselijk handelen door, met verregaande gevolgen. De Turkse tortel wist zich aan te passen aan een niche die juist verbeterde: dorpen en steden met meer en meer tuinen, parken, en niet te vergeten volle voedertafels. De Vesting is een prima voorbeeld van zo'n biotoop. Laten we er zuinig op zijn en hopen dat de zomertortel ook in het landelijk gebied weer meer ruimte krijgt.

Jan Willem Den Beste

Redactie: Ewa Wildmark + Willem van der Post + Ronald van den Ende
Fotografie: Annemiek van Straten •
Tekening geveltjes: Ineke Becht
Contact: 06-53 20 60 99 of
info@woudrichemvesting.nl
't Poortaal-archief vind je op
woudrichemvesting.nl en heel veel over
Woerkum op woerkumshoekske.nl

